

A Nova Narrativa Galega

1 Introducción

O fenómeno que coñecemos como **Nova Narrativa Galega** orixinouse nunha época (décadas de 1950-1960) convulsa e dinámica, non só no contexto galego, senón tamén europeo, que produciu grandes cambios nas manifestacións artísticas e marcou a evolución dos anos seguintes.

Europa atopábase en plena posguerra, logo da derrota nazi na Segunda Guerra Mundial. Vívese un momento de polarización entre o bloque de países socialistas do leste, baixo a tutela da antiga URSS, e o conxunto de países capitalistas membros da OTAN, aliados de EUA. As tensións existentes crean un clima de desconfianza e inseguridade: son os anos da chamada Guerra Fría.

Neste contexto consolídanse correntes de pensamento como o **marxismo** e o **existencialismo**. A primeira delas terá o seu referente na análise da realidade iniciada por Marx e que se adoptará como oficial nos países socialistas. O marxismo constata a división da sociedade en clases sociais, das que considera como fundamentais a burguesía e o proletariado. Entre estas dúas clases sociais establécese unha tensión ou loita de clases que constitúe o motor da historia e da que sairá vitorioso o proletariado.

O existencialismo, pola súa parte, céntrase na reflexión sobre a existencia humana. Para os existencialistas, non hai unha finalidade nin sentido para a vida que non sexa a morte, o que conduce á sensación de absurdo existencial. O home é dono da súa existencia, pero esta liberdade é vista como unha condena: está só fronte ás súas decisións e isto provócalle angustia.

O escritor e filósofo **Jean Paul Sartre** será un referente intelectual para a xuventude destes anos. Levará a cabo unha síntese entre marxismo e existencialismo e defenderá a idea dunha *literatura comprometida*. Para el a literatura non se debe limitar a describir a realidade, senón que ten que ser un elemento transformador, debe contribuír a modificar esa realidade. Nace, entón, a figura do escritor que toma partido e se compromete coa loita social.

Na Galicia destas décadas existe unha situación social distinta da europea e marcada pola ditadura franquista. A represión e o medo forman parte da realidade cotiá da época. A situación económica é grave e a poboación sobrevive basicamente mediante unha economía de autoconsumo. A emigración segue a ser a principal saída para boa parte dos galegos. A pesar de todo, nestas décadas prodúcese unha certa apertura do réxime ditatorial español, debido aos acordos con EUA.

O filósofo francés Jean Paul Sartre, partidario da literatura comprometida, foi un dos escritores que máis influíu nos autores da Nova Narrativa.

2 Influencias

Nos comezos do século XX prodúcense unha serie de movementos que procuran a renovación das técnicas narrativas tradicionais. Os autores da Nova Narrativa Galega (NNG) incorporan de xeito plenamente consciente este conxunto de técnicas e temas renovadores. Convértense entón nunha xeración literaria que adaptará á literatura galega as correntes máis modernas, algo que non sucedera moi a miúdo na literatura galega.

A NNG asimilará, entre outros, os seguintes procedementos empregados por autores destacados na renovación literaria do século XX:

- O *monólogo interior* ou «fluír da conciencia», empregado con anterioridade por autores como o irlandés **James Joyce** (*Ulysses*, 1922) e o norteamericano **William Faulkner** (*O ruído e a furia*, 1929). Esta técnica procura reflectir o discurso do personaxe tal e como xorde da súa mente, sen orde nin coherencia.
- A descrición, máis ca do personaxe en si, dos seus *estados de ánimo*. **Marcel Proust**, na súa obra *Á procura do tempo perdido* –que comezou a publicar en 1913–, foi o iniciador desta técnica.
- O *clima de irrealidade* ou a confusión entre soño e realidade presente na obra de **Franz Kafka**.
- Confusión temporal e *ruptura da orde cronolóxica lineal* do relato, presente en autores como **Faulkner** e **Joyce**.
- O *obxectalismo* ou descrición pormenorizada dos obxectos en prexuízo da acción. Esta técnica é propia do *Nouveau roman* francés –denominación na que se inspira o noso movemento–, e que engloba a autores como **Marguerite Duras** ou **Claude Simon**. Outro trazo relevante que os nosos escritores toman desta corrente é a *desaparición do personaxe*, que pasa a ser substituído por un personaxe abstracto, sen identidade nin elementos que o individualicen, cheo de defectos, desequilibrado, que, ás veces, non ten nin nome. O personaxe remata convertido nun obxecto máis.

- Gusto pola narración obxectiva, que recolle a realidade ao xeito dunha *filmación cinematográfica*, sen apenas presenza do narrador. O norteamericano **John Dos Passos** usa esta técnica en obras como *Manhattan Transfer* (1925).

3 Concepto e delimitación da Nova Narrativa Galega. Etapas

Podemos definir a NNG como un movemento de renovación formal e temática da narrativa en galego, que supuxo o emprego duns xeitos de narrar modernos inspirados nos autores e movementos literarios internacionais máis innovadores do século XX.

Os autores da NNG son case todos mozos da pequena burguesía que comezan os seus estudos universitarios nesa época. Comparten actividades e canles de expresión cos outros narradores e poetas dos anos 50: publican na colección «Illa Nova» da Editorial Galaxia, participan nas Festas Minervais, colaboran en xornais como *La Noche...* Algúns deles tiveron a oportunidade de viaxar por Europa e tomar contacto cunha realidade de liberdade inexistente no seu país. Coñecen e incorporan á nosa cultura as novas correntes de pensamento europeo e participarán na fundación de novas organizacións políticas de ideoloxía marxista, á vez que emprenden a renovación da narrativa galega.

Hai unha certa unanimidade na crítica en considerar como o inicio do período de produción desta escola a publicación en 1954 de *Nasce un árbore*, de Gonzalo Rodríguez Mourullo. A data de peche é máis discutida. Os que defenden unha *concepción restrinxida* do movemento dano por acabado a finais da década de 1960 coa obra *Cambio en tres* (1969) de Carlos Casares. A obra *O camiño de abaixo* (1970) de Xohán Casal entraría aínda nesta corrente, pois estaba lista para a publicación en 1960, aínda que a morte prematura do autor fixo que quedase inédita deica dez anos máis tarde.

Pola contra, unha *concepción ampla* do movemento estendería a publicación de obras da NNG ata 1980, data na que sae á rúa *Cara a Times Square* de Camilo Gonsar. O investigador Manuel Forcadela establece estas etapas:

- **Fase de formación (1954-1964).** Predomina a temática existencialista e o influxo da obra de Kafka. Xa se manifesta o experimentalismo nas técnicas, aínda que existe gran variación temática.
- **Fase de auxe (1964-1968).** A experimentación técnica e formal cobra absoluto protagonismo. Nas obras desta fase é destacable o predominio do obxectalismo.
- **Fase de liquidación (a partir de 1968).** Vaise abandonando a experimentación formal á vez que o existencialismo vai desaparecendo en favor de temas simbólicos ou de alegoría política.

4 Características da Nova Narrativa Galega

Aínda que é complexo establecer características que definan a NNG, podemos destacar algúns trazos recorrentes:

- **Emprego de distintas técnicas narrativas**, que favorecen o distanciamento do narrador e a aproximación ao personaxe: monólogo interior, obxectalismo, técnica cinematográfica, técnica epistolar... Desaparece o narrador omnisciente da novela tradicional en beneficio do narrador en primeira persoa.
- **Temática existencialista**, centrada na angustia vital e no absurdo da existencia, que busca producir desacougo no lector.
- Os **personaxes adoitán comportarse como anti-heroes**, levan unha vida atormentada na que son incapaces de tomar a iniciativa.
- **Ruptura do discorrer lineal do tempo.** Desaparece a sucesión lóxica de acontecementos. Hai unha certa intemporalidade nestas obras que dá sensación de estancamento, de tempo detido.
- **Espazos fundamentalmente urbanos.** Fóxese do ruralismo, considerado un tópico da literatura galega anterior. O marco urbano terá límites imprecisos e aparecerá como ameazante, claustrofóbico e deshumanizado.
- **Ambiente onírico**, no que se mestura a realidade e a fantasía e no que os personaxes son movidos por instintos primarios, de aí a frecuente presenza da violencia e do sexo (temas tabú na literatura anterior).
- **Visión pesimista e desesperada da realidade franquista.** Aínda que o movemento foxe nun principio do compromiso ideolóxico, os autores desta escola retratarán nas súas producións unha sociedade opresiva e terrorífica, que leva o individuo á autodestrución ou á loucura.

Retrato de Franz Kafka, autor checo que deixou unha forte pegada no novo xeito de novelar do século XX.

5 Principais autores e obras da Nova Narrativa Galega

A maioría destes narradores comezarán escribindo obras paradigmáticas da escola, se ben, nalgún momento, afastarase desta corrente para explorar outros camiños. Nesta unidade resaltaremos as obras pertencentes a esta corrente, pero tamén trataremos as demais producións dos autores para dar conta da unidade do seu labor literario e tamén para destacar a continuidade de técnicas e temas da Nova Narrativa no resto das súas carreiras literarias.

5.1 Gonzalo Rodríguez Mourullo

Naceu en Calo (Teo) en 1935, fillo dun mestre republicano. Cursou estudos de Dereito na universidade de Santiago de Compostela, nos que conseguiu o grao de Doutor. Sendo aínda estudante publica os seus dous libros, que inician a NNG. Tamén nesta época (mediados da década de 1950) colabora con asiduidade no xornal *La Noche* e participa na actividade galeguista. Malia a todo, Mourullo afastarase axiña do galeguismo e da literatura galega. Na súa decisión quizais influíran os desacordos políticos e literarios, en concreto con Ramón Piñeiro.

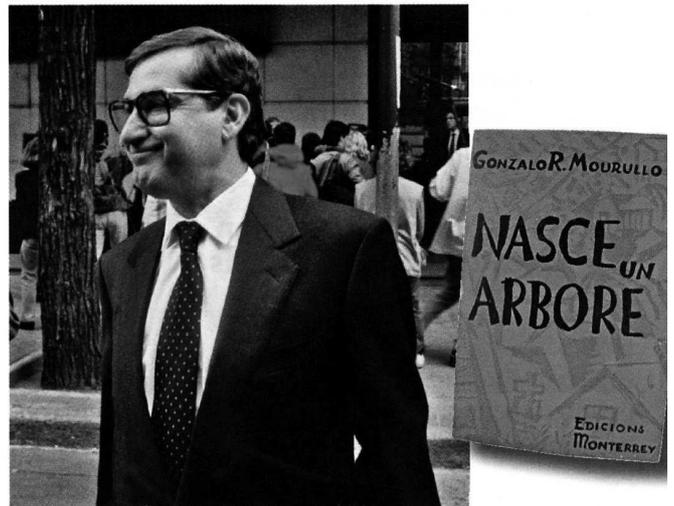
Obra narrativa

- *Nasce un árbore* (1954). Contén tres relatos de desigual extensión. «A capela enmeigada» é unha historia narrada a un ritmo rápido e na que se recrea o mito de Dafne, pois a voz narradora é un mozo convertido en árbore. «O reloxo» mestura realidade e fantasía en dúas historias inseridas unha noutra. «Tres homes» céntrase nas peripecias dos protagonistas, que eles mesmos narran para explicar as razóns que os levaron ao cárcere, e que teñen en común o destino nefasto que os fai caer en desgraza.

O ambiente de irrealidade, a pluralidade de voces narrativas, a irrupción do fantástico na realidade cotiá... , fan que se considere esta obra como a primeira pertencente á NNG.

- *Memorias de Tains* (1956). Consta de oito relatos relacionados entre si e escritos en forma epistolar. No primeiro deles («Carta ao lector»), explícase a fundación e destrución da cidade de Tains (espazo fantástico e case alegórico), da que o narrador recuperará un feixe de cartas que constitúen o resto dos relatos.

A fatalidade, o absurdo, o incomprendible están presentes en todas as cartas. Preséntasenos un mundo de pesadelo, angustiado, dominado pola guerra e o medo. O autor xoga constantemente coa confusión entre realidade e ficción literaria.

Gonzalo Rodríguez Mourullo.

Mourullo emprega un peculiar estilo repetitivo, case obsesivo, de frases curtas, que reflicte o mundo interior dos narradores das cartas, personaxes anónimos, torturados, no límite da loucura:

*Camiñei certo tempo así. A semisombra nin medraba nin em-
pequenece. Era sempre a mesma. A semisombra que ti non
puxeras, mais que si determinaras. O bruar do río nas pedras
foi, pouco a pouco, diluíndose, fundíndose co chan de herba
non vizosa, queimada. O ouvear dos homes da aldea foi,
pouco a pouco, diluíndose, fundíndose co chan de herba non
vizosa, queimada. Xa non chamaban por ninguén. ¿Era que
morreran todos? O regueiro de sangue humana seca foi, pouco
a pouco, diluíndose, fundíndose co chan de herba non vizosa,
queimada. ¿Era que xa non quedaba sangue?*

5.2 Xosé Luís Méndez Ferrín

Autor clave da literatura galega, fundador do grupo Brais Pinto, da UPG e da revista de pensamento *A Trabe de Ouro*, crítico literario e articulista, Méndez Ferrín será un dos piares da NNG e, en xeral, da prosa galega do século XX. Ademais, como xa estudamos na unidade sete, é unha das voces poéticas máis importantes da nosa lírica e, mesmo, fixo unha incursión de grande éxito no xénero teatral coa obra *Celtas sen filtro* (1983).

Características da escrita do autor

A obra literaria de Méndez Ferrín presenta unha grande unidade, tanto nos seus escritos en prosa coma en verso. Todas as súas producións manteñen unhas semellanzas no ton, nos temas e no estilo. A súa obra caracterízase, entre outros, polos seguintes trazos:

- Constante relación entre a realidade e a fantasía. As súas historias convértense a miúdo en fábulas cheas

de simbolismo que se desenvolven nun ambiente angustioso, opresivo e, a miúdo, terrorífico.

- Reconstrución e interpretación dun pasado mítico, que adoita remitir á cultura celta ou ao mundo medieval artúrico. Esta lembranza do pasado adquirirá un ton marcadamente épico, pero será unha épica das nacións derrotadas (Galicia, Bretaña, Occitania...).
- Presenza de distintas formas de violencia, elemento que adoita determinar as relacións humanas. A brutalidade e a represión política tamén se reflicten na súa obra.
- Emprego de topónimos e antropónimos sonoros e evocadores, de aparencia celta, oriental ou nórdica (Ulm Roan, Grieh...) ou latina (Heloísa, Terra Ancha...).
- Forte intertextualidade con obras doutros autores, tanto galegos coma europeos ou americanos e, especialmente, continuas referencias a situacións e personaxes doutras obras súas.
- Simboloxía persoal poderosa e recorrente: os insectos, as fiestras, os camiños...

Obra narrativa

- **Percival e outras historias** (1958). Contén catorce relatos que van conformando o persoal mundo literario do autor. Aparece xa o recurso á fantasía e ao misterio que conforma unha atmosfera irreal que en moitas ocasións determina relacións de violencia entre os personaxes:

O primeiro cantazo rompeu o primeiro vidro. Deixou Saal o revolver e axoenllouse diante de Ok. Este de momento non depuxo a súa actitude. Saal chorou. Ok ergueuno sorrindo e púxoo perante a vidreira. Logo meteulle o vaso de xinebra na man. Non lle deu tempo a bebelo, porque xa coa man aberta zorregoulle Ok unha pancada que o precipitou contra a vidreira.

O tema existencial propio desta escola está moi presente: reflexiónase sobre a morte, o destino e o absurdo. Tamén é doado apreciar outros motivos que se converterán en constantes na obra do autor, como a presenza dos insectos ou da represión política.

O tratamento do tema artúrico aparece no relato que dá título á obra, aínda que dun xeito innovador, integrándoo con elementos cotiáns propios do presente. En relatos como «O dique de area» xa aparece a épica da derrota e os temas simbólicos próximos á alegoría política que posteriormente desenvolverá na súa escrita.

- **O crepúsculo e as formigas** (1961). Esta obra está composta por un novo grupo de relatos no que hai un menor peso da fantasía e unha maior presenza da violencia. Reflictese a sordidez dos barrios marxinais urbanos, onde habitan personaxes escuros e dese-

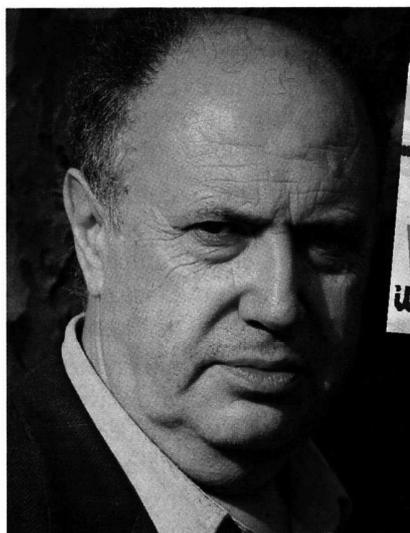
quilibrados que se moven nun ambiente opresivo e tenebroso, no que a violencia e a morte forman parte do absurdo da existencia. O elemento misterioso e fantástico fai tamén a súa aparición, por exemplo en relatos como «O Suso» e «O cadro asasinado».

Nos relatos deste libro empréganse diversas técnicas innovadoras, como o monólogo interior, a técnica epistolar e a narración obxectiva ao modo cinematográfico.

- **Arrabaldo do norte** (1964). Trátase dunha novela escrita empregando a técnica obxectalista, moi usada polos autores do «Nouveau Roman». A trama da obra parte dun relato contido no libro anterior –«Dúas cartas a Lou»–, e móstranos un home permanentemente á procura de algo que non sabe o que é, nunha cidade sen identificar. O motivo da busca, xa presente noutros relatos do autor, é o que dá sentido á obra e orixina pequenos sucesos que levarán o protagonista ao fracaso.

Os personaxes que concorren na novela son individuos anónimos, incapaces de comunicarse entre eles. Son tratados e descritos como obxectos que forman parte da cidade pola que deambulan.

- **Retorno a Tagen Ata** (1971). Esta obra inicia un novo ciclo no que Méndez Ferrín deixa atrás os presupostos da Nova Narrativa para centrarse nos temas políticos tratados dun xeito simbólico. O autor crea un país imaxinario, Tagen Ata, que representa simbolicamente a Galicia. O narrador vai explicando, coa axuda de notas a pé de páxina, as características deste, sometido pola veciña Terra Ancha (Castela-España). A trama da novela aséntase na relación de amor e odio entre Ulm Roan, representante da resistencia no interior, e Rotbaf Luden, axente dun grupo de resistencia no exilio.

Xosé Luís Méndez Ferrín.

A obra convértese nunha fábula sobre o nacionalismo galego. Deducimos o enfrontamento entre os vellos galeguistas de Galaxia que, en pleno franquismo, centraron os seus esforzos no labor cultural de resistencia ao réxime, e os novos nacionalistas, máis comprometidos coa acción social e política fronte á ditadura. Detrás dos personaxes e situacións retratados na novela non é difícil distinguir persoeiros e elementos reais relacionados co galeguismo da época:

Ulm Roan era o herdeiro do maxisterio de C. Roaç, que á súa vez o era do maxisterio de Diugo Nokao. Todos tres foran considerados, cada un no seu tempo, como príncipes da poesía azerrata, restauradores do idioma e definidores da nación oprimida. Todos tres cantaran os misterios da Grande Fraga e mailo outono nas viñas dos vales do Sul, así como diferentes heroes dos séculos XIII a XVIII.

Estes temas e esta construción simbólico-alegóricas continuarán en moitas das seguintes obras do autor.

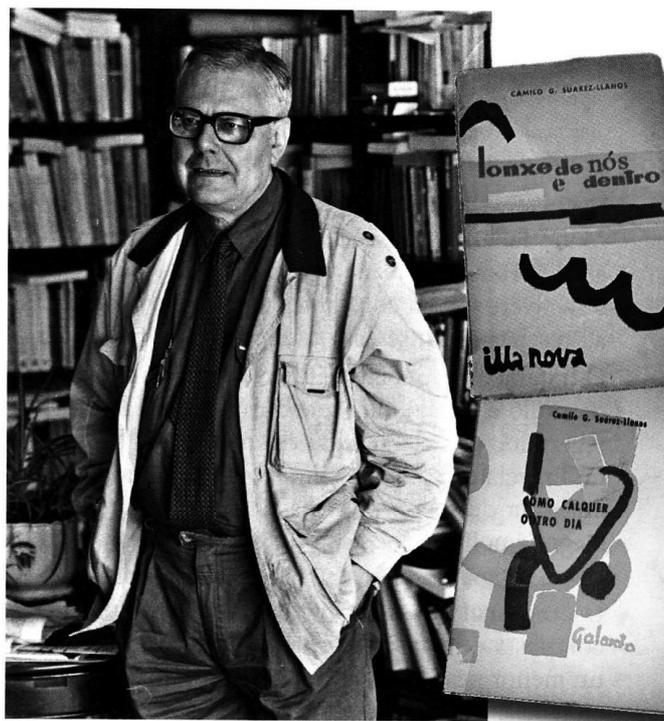
- **Elipsis e outras sombras** (1974). Nova colección de relatos que manteñen os temas políticos e simbólicos da obra anterior, centrada esta vez na violencia e na represión do Estado contra os disidentes. Nos relatos aparecen alusións aos «paseos falanxistas», torturas, crimes... con intención de demostrar que os réximes autoritarios precisan destes mecanismos para afirmarse.
- **Antón e os inocentes** (1976). É unha novela longa que volve sobre os motivos do compromiso político e a violencia. O personaxe de Antón engana e traizo a unha parella de mozos nacionalistas e idealistas, o que supón para eles unha brutal entrada na madurez e a perda definitiva da inocencia á que alude o título.
- **Crónica de nós** (1980). Conforman esta obra oito relatos que se centran en distintos momentos da loita política das últimas décadas, como as guerrillas antifranquistas da posguerra e a orixe do nacionalismo de esquerdas nos anos 60. De novo están presentes a violencia e a represión, así como a crítica ao galeguismo culturalista.
- **Amor de Artur** (1982). Neste libro atopamos cinco relatos nos que predomina o tema amoroso, aínda que desenvolvido en relación con algunhas das claves do autor: o mundo artúrico (no conto que dá título ao libro) e o universo simbólico de Tagen Ata.
- **Arnoia, Arnoia** (1987). Obra singular na traxectoria do escritor por tratarse dunha novela de aventuras fantásticas, na que o protagonista é un mozo chamado Nmógadah. Este debe realizar unha accidentada viaxe (que lembra á *Odisea* de Homero) para conseguir regresar á súa casa. Nela debe afrontar unha chea de perigos, axudado por un curioso mentor, o mestre

Lionel. Cando por fin consegue regresar, culmina o seu proceso de maduración nun final sorprendente.

- **Breña, Esmeraldina** (1987). Volve ao universo de Tagen Ata e ao tema da represión política nunha novela epistolar que se centra na vida no cárcere dun revolucionario bretón, que dirixe cartas á súa amada nas que viaxa de xeito imaxinario pola súa terra bretoa na procura das suas orixes.
- **Arraianos** (1991). Esta elaborada colección de relatos presenta a característica común de estaren todos eles ambientados no territorio galego fronteirizo co norte de Portugal (chamado «a raia seca»), de aí o seu título. Este lugar convértese nun espazo máxico e propicio para o misterio e a fantasía presentes en varios contos («Lobosandaus», «Medias azuis»). Noutros relatos, como «Botas de elástico» e «Eles» a historia xira arredor da violencia e a crueldade fascistas.
- **No ventre do silencio** (1999). Crónica da mocidade estudantil na Compostela da década de 1950, época dominada pola ideoloxía do franquismo. Retrátase a iniciación vital, literaria e política dos membros da xeración do autor.

5.3 Camilo González Suárez-Llanos (Camilo Gonsar)

Camilo González Suárez-Llanos (Sarria 1931-Vigo 2008) cursou o bacharelato en Vigo e as carreiras de Filosofía e Dereito en Madrid. Dedicado á docencia, residiu en Londres e foi profesor nunha universidade americana a comezos da década de 1960.

Camilo Gonsar.

Obra narrativa

- *Lonxe de nós e dentro* (1961). É un libro composto por cinco relatos que reflexionan sobre a morte e a condición humana, e destaca a presenza da violencia e o absurdo. En case todos estes relatos está presente a viaxe, a busca por parte do personaxe, que adoita ser un individuo desorientado e confuso. Con respecto á técnica, aparece o narrador omnisciente clásico, aínda que tamén a narración obxectiva, con moito uso do diálogo.
- *Como calquer outro día* (1962). Trátase dunha novela estruturada en seis capítulos (case relatos independentes) nos que Anselmo, un emigrante galego, vive as últimas horas antes de volver a Galicia. A novela carece de historia en si, a acción redúcese aos encontros do protagonista cos amigos que compartiron con el a emigración e os recordos que estes provocan. O que hai realmente é unha acumulación de historias e de personaxes descritos coa técnica obxectalista. Móstranos entón o modo de vida dos mozos da época, marcado por polas inquedanzas intelectuais e culturais, o sexo, a ansia de liberdade, etc.
- *Cara a Times Square* (1980). É a novela que, para algúns críticos, clausura o movemento da NNG. O autor emprega o recurso ao manuscrito atopado, do que el sería só un tradutor. En Nova York, a grande urbe por excelencia, atopamos dous personaxes estranxeiros na cidade, que deambulan de noite cara a un destino misterioso. O clima de irrealidade, a visión do absurdo da existencia humana, os personaxes solitarios e desarraigados... son trazos que permiten a inclusión da novela dentro da escola da NNG.

A obra presenta un carácter alegórico, está aberta ás distintas interpretacións do lector. É posible establecer un simbolismo coa existencia humana, na que o azar e a casualidade serían determinantes do destino das persoas.

- *Desfeita* (1983). Esta obra supón un cambio con respecto á narrativa anterior, comezando polo tema. Nun tempo reducido de 24 horas, o narrador-protagonista investiga un crime cometido nunha vila galega durante os primeiros momentos da Guerra Civil. Vaise revelando o tecido social das vilas galegas. A obra reflexiona sobre a degradación urbanística como mostra da degradación cultural da pequena burguesía dirixente, enriquecida pola especulación.

Trátase dunha novela crítica e satírica, non exenta de certo humor. Chama a atención o uso diglósico da lingua, pois segundo a ideoloxía e a clase social os personaxes falan galego ou castelán.

Despois dun longo silencio, publicará *Cemento e outras escenas* (1995), *Arredor do non* (1995) e *A noite da auro-ra* (2003), xa afastados dos presupostos da NNG.

María Xosé Queizán.

5.4 M.ª Xosé Queizán

Nacida en Vigo en 1939, estivo desde a súa xuventude ligada ao nacionalismo e foi pioneira do movemento feminista galego. Cultiva o ensaio literario e feminista. A primeira obra que publicou encádrase de cheo no movemento da NNG, malia a que posteriormente a súa escrita tomou outro rumbo.

Obra narrativa

- *A orelha no buraco* (1965) é unha novela escrita coa técnica obxectalista tomada do *Nouveau Roman* francés. A obra, dividida en tres capítulos, móstranos o deambular dun vagabundo que recrea o seu pasado mediante sucesivos monólogos. Os episodios non seguen unha orde temporal lóxica e a narración posúe unha estrutura circular pois o final enlaza co inicio.

A autora, ademais de describir pormenorizadamente os obxectos (o banco no que se desenvolve parte da obra) e o personaxe como un obxecto máis, procura buscar as causas do comportamento social do protagonista e acaba afondando na súa infancia e na influencia do medio, co cal se afasta parcialmente do enfoque obxectalista total.

A narrativa de M.ª Xosé Queizán continuará por uns camiños claramente progresistas e feministas.

- *Amantia* (1984) é unha novela que reconstrúe a historia do movemento priscilianista (séc. IV) desde o punto de vista das mulleres que participaron nel.
- *A semellanza* (1988) narra a evolución dun homosexual que se acaba cambiando de sexo e a loita pola súa identidade feminina.
- *O segredo da pedra figueira* (1989) é unha obra de literatura infantil e de protagonista feminina na que se ofrece a visión mítica dunha prehistoria galega na que gobernan as mulleres.
- *Amor de Tango* (1992) é unha novela que fai un percorrido pola historia da cidade de Vigo desde a Guerra Civil ata a década de 1980. A través das vidas das tres mulleres protagonistas, refírense episodios da represión fascista, de amores prohibidos, de loita pola igualdade social...

Outras obras da autora son *O solpor da cupletista* (1995), sobre a Bela Otero, e *Ten o seu punto a fresca rosa* (2000).

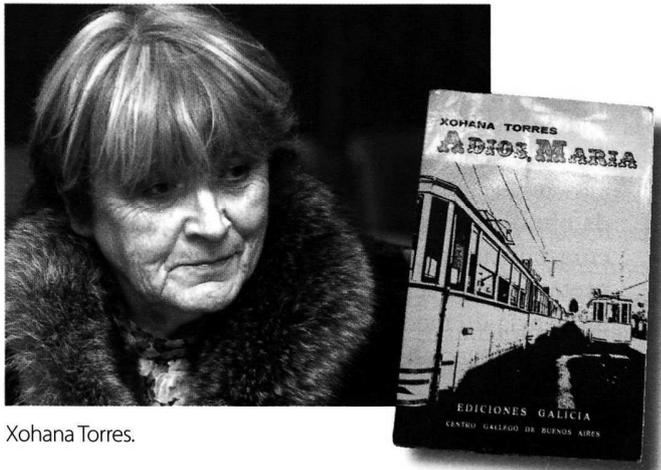
5.5 Xohana Torres

Naceu en Santiago de Compostela en 1931. Destaca fundamentalmente como poeta, aínda que a súa única novela merece ser citada como unha obra destacada da NNG. Con todo, algúns estudosos poñen reparos en incluíla nesa escola.

Obra narrativa

- *Adiós, María* (1972) é unha novela de iniciación que ten como punto de partida a emigración a Francia dos pais da protagonista. Desde ese momento, e sendo só unha adolescente, Maxa queda ao cargo de si mesma, dos seus avós e dos seus irmáns. Ante esta situación, non lle queda outro remedio que tomar conciencia da dramática realidade e enfrontarse a ela.

Na obra retrátasenos o proletariado da cidade de Vigo na década de 1960, percibíndose o choque entre o mundo urbano e o rural de onde procede a familia da protagonista.

Xohana Torres.

O emprego do monólogo interior e o tratamento do tempo, con abundantes saltos e anacronías, aproximan esta obra aos presupostos formais e técnicos da NNG. O tema, máis próximo ao realismo sociolóxico, é o que a afasta dos presupostos desta corrente.

5.6 Carlos Casares

Natural de Ourense, pasou a súa infancia na vila ourensá de Xinzo de Limia e na madurez viviu fundamentalmente en Cangas e Nigrán, vila na que faleceu. Casares (1941-2002) desenvolveu unha importante obra narrativa, con incursións na literatura infantil: *A galiña azul* (1968) e *As laranxas máis laranxas de todas as laranxas* (1973).

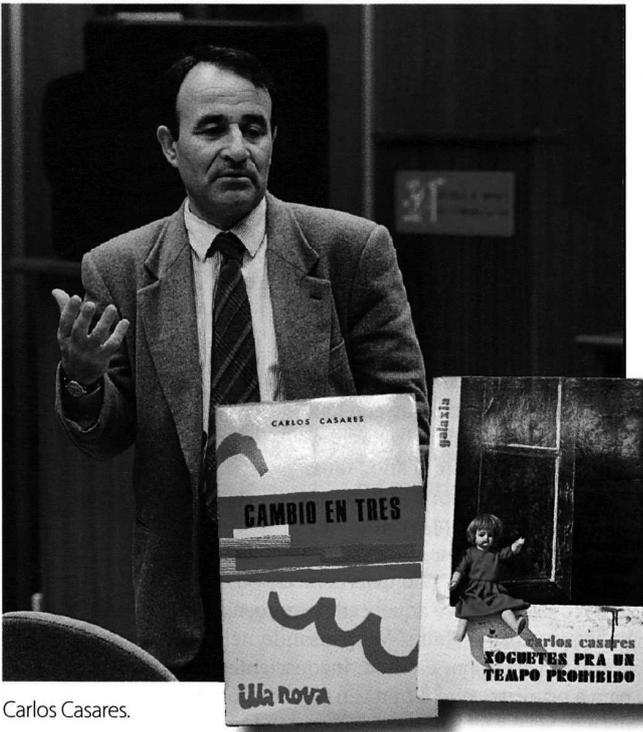
No xornalismo foron famosas as súas columnas diarias en *La Voz de Galicia*. No ensaio literario destacan os seus estudos da poesía de Curros. Foi ademais biógrafo de *Curros Enríquez* (1980), *Otero Pedrayo* (1981) e *Risco* (1981). Merecen ser destacados tamén os traballos *Conversas con Ánxel Fole* (1984) e *Ramón Piñeiro. Unha vida por Galicia* (1991).

Na súa época de estudante de bacharelato coñeceu a Vicente Risco, por quen sempre profesou grande admiración. A comezos da década de 1960 trasladouse a Compostela para cursar estudos de Filoloxía e alí tomou contacto co grupo Galaxia e con Ramón Piñeiro. Este feito marcou a súa traxectoria, pois a figura e ideas de Piñeiro influíron moito nel, ata o punto de que, co tempo, o sucederá como director da editorial Galaxia (1989-2002). Dedicouse tamén á política e chegou a ser parlamentario nos primeiros tempos da autonomía. Foi ademais presidente do Consello da Cultura Galega, cargo que desempeñaba cando faleceu.

Obra narrativa

A súa produción narrativa adoita ser dividida en dúas etapas, das que a primeira se caracteriza precisamente polo experimentalismo e a renovación formal propias da NNG. Na seguinte etapa, considerada «de madurez», abandona a experimentación formal e céntrase nunha escrita máis realista, se ben o elemento fantástico tamén aparece nalgunha das súas obras.

- *Vento ferido* (1967). A súa primeira obra intégrase na NNG, especialmente polo uso que fai das novas técnicas narrativas, como o monólogo interior e o obxectalismo. Son doce contos ambientados, ao contrario doutras obras da escola, nun marco espacial identificable como plenamente galego. Os personaxes, polo xeral vulgares e tomados do cotián, sofren situacións de violencia e sufrimento, debido xeralmente á presión dun ambiente social abafante. Esta violencia, mesmo crueldade, traslá-

Carlos Casares.

dase mesmo aos xogos infantís, como en «O xogo da guerra»:

Sáimos correndo. Cando chegamos, o Rata estaba bañándose no río. Ao nos ver, saíu. Mirou ao Zalo con cara de atravesado e díxolle: «Ola, ¿queres a bolboreta?»». O Zalo volveuse cara a min como preguntando. A verdade, eu non quería. O Rata asubiou e entre todos botáronse ao Zalo. Espírono e atárono a un amieiro. O Zalo choraba e a min dábanme ganas de chorar. Iso non se lle fai a ningún e menos a traizón.

En moitos casos esta violencia provén de condicionantes como a bebida, as vellas inimizadas ou a fractura social da Guerra Civil.

- **Cambio en tres** (1969). Esta novela é considerada como o remate da NNG para algúns autores. É a obra máis innovadora de Casares desde o punto de vista formal e unha das máis arriscadas da escola. Tematicamente, en cambio, desenvolve un tema tradicional como é o da emigración. Lisardo, un emigrante ourensán que regresa para asistir ao enterro dun compañeiro morto en Francia, vai lembrando situacións e feitos do falecido, xunto con vivencias persoais.

Apréciase o experimentalismo da obra no emprego do monólogo interior, nas descrições obxectivas e na liberdade da puntuación e da disposición gráfica do texto.

- **Xoguetes pra un tempo prohibido** (1975) é unha novela que supón unha transición entre as dúas etapas

da produción do autor, e na que se comeza a abandonar a experimentación técnica dos libros anteriores. Así e todo, experimentábase coas rupturas temporais e con distintos puntos de vista narrativos, en especial a narración en 2.ª persoa. De base autobiográfica, a obra relata a traxectoria vital do personaxe protagonista desde a infancia e a adolescencia ata a entrada na universidade na década de 1960. Neste volume retrátase á mocidade da época, que procura unha identidade propia fronte aos modelos reaccionarios e ultracatólicos inspirados polo réxime.

- **Os escuros soños de Clío** (1979) é un conxunto de relatos breves que se afastan do estilo habitual do autor para construír unhas narracións de base pseudo-histórica nas que abundan os elementos fantásticos. Tense sinalado a semellanza destes contos coas historias de Cunqueiro e do arxentino Jorge Luís Borges.
- **Ilustrísima** (1980). Novela ambientada no Ourense dos primeiros anos do século XX, narra a polémica que xera a chegada á cidade do primeiro cinematógrafo. Dáse un enfrontamento entre o espírito tolerante e humanista do bispo, que non ve nada malo na chegada do proxector de cine, e o integrismo e a ignorancia que simboliza o resto da comunidade eclesíastica. É de destacar o carácter totalmente realista e lineal da narración, fóra de calquera experimentalismo.
- **Os mortos daquel verán** (1987). Nesta novela relátanse as circunstancias da morte dun boticario, nos primeiros momentos da sublevación fascista de 1936. Resalta o emprego da linguaxe forense, pois o libro simula ser o conxunto de informes recollidos por un funcionario a partir das declaracións das testemuñas do feito. O que se vai desvelando no transcurso da obra é un fondo enfrontamento social e a loita entre a tolerancia e a intolerancia que constitúe un dos motivos recorrentes do autor.
- **Deus sentado nun sillón azul** (1996). Cántase, desde a perspectiva dunha muller que o observa por unha ventá, a complexa vida dun profesor universitario desde a mocidade á súa xubilación. Moitos críticos cren recoñecer na figura deste profesor a Vicente Risco. Créase o ambiente da posguerra na cidade de Ourense e aparecen personaxes históricos doadamente recoñecibles.
- **O sol do verán** (2002, póstuma). A derradeira novela de Casares é unha historia de amores imposibles. Parte do suicidio dun dos protagonistas para emprender unha volta atrás na narración, procurando reconstruír as razóns que levaron a este personaxe a acabar coa súa vida. Helena, amiga do falecido, recorda con nostalgia os lugares do pasado e o paraíso perdido da infancia, mentres asistimos á progresiva revelación da verdade oculta.